

Oponentský posudek na disertační práci

Mgr. Marie Dunovské, UK v Praze, Pedagogická fakulta

Umělecko-výchovné kontexty hudební pedagogiky v inovaci primárního vzdělávání

Oponent: doc. PaedDr. Marie Slavíková, CSc., FPE ZČU

Rok obhajoby: 2021

Disertační práce Mgr. M. Dunovské má na první pohled výrazné výchovně formativní zaměření obsahu. Na hudební pedagogiku a výchovu pohlíží jako na prostředek estetické, umělecké, ale zároveň i osobnostní výchovy jedince. Teoretickou i praktickou oporu přitom nachází v nové akademické disciplíně transdidaktice.

Cílem disertační práce je „osvětlit teoretická východiska a vytvořit komplex uměleckých, mimouměleckých a etických podnětů, vedoucích ke kultivaci citu, smyslu pro vnímání nepovrchní krásy a skutečného poznání“ (s. 11). Nacházení základních hodnot by mělo člověka vést k tvořivému přístupu k celé jeho životní cestě. – Nastolený směr úvah a návrh jejich praktického uplatnění lze hodnotit jako aktuální a pedagogicky přínosné **téma**.

Práce má rozsah 206 s. vlastního textu, je logicky členěna do sedmi hlavních kapitol. Doplněna je seznamem tabulek, grafů a obrázků a seznamem použitých informačních zdrojů. Rozsáhlá je též část přílohová.

Koncepce a obsah disertační práce

V teoretické části disertační práce M. Dunovská charakterizuje význam hudební výchovy pro rozvoj osobnostní integrity člověka z pohledu několika vědních oborů: filozofie, psychologie, neurologie a pedagogiky. V praktické části pak rozvíjí poznatky a inspirace z předchozí části formou autorské tvorby, jejíž platnost ověřuje výzkumem.

V **1. kapitole** se autorka zamýšlí nad teoretickými východisky a koncepty rozvoje osobnostní integrace člověka. Nastihuje význam hudby a umění v tomto procesu.

Ve **2. kapitole** se M. Dunovská věnuje vývoji dítěte v oblasti emoční a osobnostní. Zaměřuje se na období přechodu mezi předškolním věkem a začátkem školní docházky, připomíná aktuální výzkumy mozku a další poznatky z oboru neurologie.

Ve **3. kapitole** jsou objasněny a představeny náměty, vyplývající z oboru transdidaktiky. Autorka čerpá též ze zkušeností ze zahraničí a varuje před nevhodnými interpretacemi interdisciplinárního přístupu. Připomíná evropské výzvy k vlivu hudby na integraci osobnosti a nutnost utváření kompetence kulturního povědomí a vyjadřování, jakož i význam umělecko-estetické kompetence žáka základní školy.

V **praktické části** doktorandka předkládá vlastní autorský interdisciplinární scénář experimentálního vyučování, sestávající z hudebních a umělecko-výchovných aktivit. Díky funkčnímu propojení hudebních a estetických činností z více uměleckých oblastí (hudba, literatura, dramatické umění, výtvarné činnosti) dochází k prohloubení emocionálního

prožitku u dětí a k ovlivnění jejich osobnostního rozvoje v důležitém období začátku školní docházky.

V předkládané zprávě o provedeném **výzkumu** (kap. 4) autorka prezentuje předmět a cíle výzkumu, metodiku výzkumu, vlastní experiment a další výzkumné metody a techniky – pozorování, ratingovou metodu, rozhovor. Charakterizuje metody výuky a hodnocení, představuje a objasňuje plán zpracování výsledků výzkumu a nástroje pro zpracování výzkumných dat. Analýza se týká jednak experimentálního vyučování – pozorování uzlových momentů, pozorování pěveckých a poslechových činností a dále analýza rozhovoru. Výzkumným vzorkem byli žáci 1. třídy běžné základní školy.

Jak autorka uvádí, výzkum se zaměřuje na prohloubení emocionálního prožitku z hudby prostřednictvím integrace činností z různých oblastí, u dětí mladšího školního věku, a také na sledování rozvoje jejich postojů. Autorka k naplnění těchto cílů sestavila řadu scénářů experimentálních lekcí (celkem 10 lekcí), zaměřených na problematiku etických postojů dětí v oblastech, jako jsou např. pomoc slabším kamarádům, ochrana životního prostředí a boj s odpadky, důležitost a význam slušného chování mezi lidmi navzájem, apod. Organizační součástí následného experimentálního vyučování bylo vyjádření dětských respondentů k jejich zkušenostem s etickou hodnotou – a to prostřednictvím projevů hudebních, literárních, výtvarných a dramatických. Příprava a průběh experimentu působí velmi promyšleným a propracovaným dojmem, pevnou průvodní ideou autorky, nápaditostí ve volbě námětů a jejich činnostní realizace. Takto široce pojaté experimenty ve školní praxi, s tak komplexně promyšlenými a provázanými prvky, nejsou ve výzkumných pracích podobného typu obvyklé a lze zde autorce vyslovit pochvalu za celkový koncept experimentu. I popis průběhu, včetně dalších částí výzkumu, je přesvědčivý.

Je správné, že doktorandka využila různých výzkumných metod. Emocionální prožívání hudebních i nehudebních jevů, pozornost žáků při zpěvu písně, apod., jsou jevy, které se obtížně měří kvantitativně. Autorka proto zvolila ratingovou metodu, v níž uplatnila škálování: vytvořila posuzovací stupnice, na nichž jsou emocionální prožitek a pozornost při nácviu písně seřazeny od nejnižší po nejvyšší kvalitu. Prostřednictvím škál pak měří kvalitu jevů, vyskytujících se v experimentálních lekcích.

Užité výzkumné metody považuji za originálně aplikované v daném výzkumném záměru; jejich volba a kombinace je **vhodná pro daný experiment**. Výsledky výzkumu jsou reflektivně hodnoceny jednak formou verifikace hypotéz, které autorka stanovila čtyři a tři z toho se výzkumem potvrdily, a jednak v 7. kapitole práce – Diskusi. V ní se autorka zamýšlí nad pozicí učitele základní školy a jeho role ve výchově dítěte, nad možnostmi vysokoškolské přípravy budoucích učitelů z hlediska jejich vybavenosti pro integrativní a polyestetické vyučování, tvorbu projektů i na 1. stupni základní školy, kladně hodnotí možnosti individuálních rozhovorů s respondenty a využití záznamů audiovizuální technikou. Je patrné, že Mgr. Dunovská se účastnila výzkumných procedur s dětmi s plným nasazením, činnosti s dětmi zpětně věcně a kriticky reflektuje a vyvozuje konstruktivní závěry pro další směr bádání tak, aby bylo přínosné jak pro školní praxi, tak i pro každé jednotlivé dítě.

Jazyková a formální stránka disertační práce

Po stránce jazykové je disertační práce na výborné úrovni. Vyjadřování je přesné, přiměřeně odborné, text je srozumitelný, logicky členěný a přehledný. Práce je doplněna velkým množstvím příloh, dokumentujících podrobně všechny výzkumné kroky, výsledky v jednotlivých sekcích úloh i souhrnné výsledky. Přehlednosti slouží i množství zařazených grafů a tabulek. Při své práci čerpala autorka z bohatého seznamu literatury, zahrnujícího i rozsáhlý seznam jejích vlastních publikačních výstupů.

Připomínku bych měla vůči chybějícímu odlišení citovaných částí, tj. přímých citací v textu, což se obvykle provádí kurzívou (s. 15, a mn.j.). Přispělo by to ke zřetelnosti a přehlednosti textu.

Hodnocení, přínos disertační práce

Disertační práci se dle mého názoru do značné míry podařilo prokázat prospěšnost a kladný výchovný vliv hudby na dítě (zde ve věku začátku školní docházky), jeho emocionální rozvoj a uvědomování si některých etických hodnot. Disertační práce má proto význam jak společenský, tak i pedagogicko-odborný, v tom, že pomáhá vytvořit nové výzkumné nástroje pro zjišťování nejen rozvoje hudebnosti, ale také dalších pozitivních výsledků hudební výchovy. Je podnětným příspěvkem k metodice integrativního polyestetického vyučování, se současným zachováním autonomní role hudby a hudebně výchovné složky integrace.

Otázky k obhajobě:

1. Můžete, prosím, objasnit roli a význam tzv. *uzlových momentů* při výzkumu?
2. V 1. kap., nazvané *Filosofická východiska rozvoje osobnostní integrace*, uvádíte na s. 26: „*Prostřednictvím umění najdeme smysluplnost, radost a krásu každodenního života pro sebe i pro druhé.*“ Jak by se v tom případě dalo vysvětlit, že tolik umělců i z oblasti hudební tvorby různých druhů a žánrů sklouzává k drogám, alkoholu a dalším prostředkům, často v důsledku pocitu života postrádajícího smysl, radost, naplnění?

Závěr:

Předkládaná disertační práce splňuje kritéria, kladená na tento typ kvalifikačních prací.

Doporučuji práci k obhajobě.

V Plzni 30. 11. 2021

doc. PaedDr. Marie Slavíková, CSc.